

Tracy Chevalier

Skais
tusias
mėlis

Iš anglų kalbos vertė

Lina Būgienė

Sofoklis

Vilnius, 2023

Skiriama Jonathanui

Kaip geltona yra nuolatos siejama su šviesa, lygiai taip galima sakyti, jog mėlyna spalva savyje neša tamsos pradą. Ši spalva labai savotiškai ir sunkiai nusakomu būdu veikia mūsų akį. Tai sodri, tačiau šalta spalva, o ypač išgryninta artina prie nebūties. Taigi jos poveikis yra savaip prieštaringas – ji ir jaudina, ir ramina.

Gėtė, „Spalvų teorija“

Mergelė

Jos vardas buvo Izabelė, ir kadaise, kai ji dar buvo visai maža mergaitė, jos plaukai staiga pakeitė spalvą – greičiau, nei paukštis spėtų pašvilpauti giesmelę savo pačiai.

Tą vasarą Egljo kunigaikštis iš Paryžiaus atsigabeno Mergelės su Kūdikiu statulą ir puodą dažų nišai viršum bažnyčios durų padabinti. Statulos pastatymo dieną kaimelyje buvo surengta šventė. Izabelė sėdėjo apačioje, prie kopėčių, ir žiūrėjo, kaip Žanas Turnjė vaiskiai mėlyna – giedro vakaro dangaus spalva dažo nišos vidų. Jam baigus, iš už galingo debesų tumulo staiga išlindo saulė, kurios spinduliuose nišos mėlis nušvito taip skaisčiai, kad Izabelė iš nuostabos net rankomis suplojo. Ji taip ir liko sėdėti sudėjusi po smakru rankas ir suglaudusi ant krūtinės alkūnes. Kai saulės spinduliai pasiekė ir ją, Izabelės plaukai suspindo nelyginant varis; jie nesiliovė spindėję net ir tada, kai saulė seniai jau buvo pradingusi. Nuo tos dienos ją praminė *La Rousse* – Raudonplauke, Mergelės Marijos garbei.

Tačiau po kelerių metų, kaimelyje pasirodžius ponui Marseliui, ši pravardė neteko ankstesnio žavesio. Pono Marselio rankos buvo išteptos taninu, o lūpose degė Kalvino žodžiai. Jau per patį pirmąjį pamokslą, pasakytą girios glūdumoje, atokiau nuo kaimo klebono akių, ponas Marselis paskelbė, jog Mergelė užstojanti jiems kelią į Tiesą.

– Ši Raudonplaukė suteršta visų tų statulų, žvakių, blizgučių! Ji nešvari! – bylojo pamokslininkas. – Ji užstoja jums Dievą!

Kaimelio žmonės staiga pradėjo gręžiotis ir spiginti akimis į Izabelę. Mergaitė tvirčiau suspaudė motinos ranką.

Ir kas jam pasakė? – nustėro ji. – Juk vienintelė *Maman* žino...

Betgi jos motina nieku gyvu nebūtų prasitarusi pamokslininkui, jog Izabelė kaip sykis tądien buvo pradėjusi kraujuoti, ir dabar tarp kojų turėjo pririštą šiurkštaus audeklo skiautę, o pilve jautė krūvon riečiantį skausmą ir sunkumą. *Les fleurs*, pavadino visa tai jos motina, – ypatingosios Viešpaties gėlės, maloninga Jo dovana, apie kurią šiukštu negalima niekam pasakoti, kadangi tai esą pernelyg nepaprasta. Dabar ji pakėlė akis ir pažvelgė motinai į veidą – *Maman* suraukusi antakius dėbsojo į poną Marselį ir jau žiojosi jam kažko sakyti. Izabelė smarkiai spustelėjo motinai ranką, ir šioji persigalvojusi kietai sučiaupė lūpas.

Paskui jos su motina ir seserimi Mari susikibusios žingsniavo namo, o dvyniai Izabelės broliai kiek atsilikę ėjo iš paskos. Kiti kaimo vaikėzai iš pradžių, kažką šnabždėdamiesi, grūdosi joms už nugarų. Bet paskui, nebesitverdamas smalsumu, vienas jų prišoko artyn ir stvėrė Izabelei už plaukų.

– Girdėjai, ką jis sakė, Raudonplauke? Tu purvina! – subliuvo vaikišcias.

Izabelė garsiai suspigo. Mažasis Anri su Žeraru kaipmat puolė jos ginti, džiaugdamesi pagaliau galį pasirodyti naudingi.

Nuo rytojaus dienos Izabelė pradėjo ryšėti skepetą, skrupulingai dangstydama ja net menkiausių kaštoninių plaukų sruogelę, nors kitos jos vienmetės dar ilgai lakstė vienplaukės.

Kai Izabelei sukako keturiolika, saulēkai toje prie jų namų jau žaliavo du kiparisai. Kaskart Mažajam Anri ir Žerarui tekdavo sukarti dviejų dienų kelią iki pat Sevenų papėdės, kad parsigabentų medelį.

Pirmasis kiparisas buvo skirtas Mari. Jos pilvas taip išsipūtė, jog visos kaimelio moterys kalbėjo, kad ji tikriausiai laukiasi dvynukų, tačiau *Maman*, kiek bečiupinėjo, te-užčiuopė tiktai vieno vaikelio galvą, užtat labai didelę. Tas galvos didumas ir kėlė nerimą *Maman*.

– Geriau jau tikrai būtų dvynukai, – paslapčiom šnibžtelėjo ji Izabelei. – Tada būtų lengviau.

Prasidėjus sąrėmiams, *Maman* išgrūdo laukan visus namų vyrus: Mari sutuoktinį, tėvą, brolius. Naktis lyg tyčia pasitaikė labai žvarbi, smarkūs vėjo šuorai blaškė pažemiui sniegą, ir palei akmenines namų sienas bei ruginių šiaudų kupetas jau kūpsojo nemažos pusnys. Užtat vyrai nenorom kėlėsi nuo šilto namų židinio ir mindžikavo viduje tol, kol pasigirdo pirmasis Mari klyksmas. Kad ir kokie tvirti, pratę prie skerdžiamų kiaulių žviegimo, buvo šie vyrai, bet šitoks moters klyksmas mikliai išginė juos lauk.

Izabelei jau ir anksčiau buvo tekę talkinti motinai priimant gimdymus, bet visuomet drauge dar būdavo ir daugiau moterų, kurios rinkdavosi pagiedoti ar pasekti visokiausių istorijų. Bet šįsyk, per tokį šaltį, niekas nesiryžo ateiti, ir juodvi liko tik dviese su *Maman*. Izabelė žiūrėjo į milžiniško pilvo prislėgtą savo seserį, kuri visa drebėjo, išpilta prakaito, ir garsiai klykė. Motinos veidas atrodė sustingęs lyg akmeninis; ji beveik visą laiką tylėjo.

Kiaurą naktį Izabelė laikė Mari ranką, tvirčiau suspausdama ją per sąrėmius, ir drėgna skarele šluostydama jai nuo kaktos prakaitą. Ji meldėsi už ją, patyliukais prašydama savo seseriai Švenčiausiosios Mergelės ir Šventosios Margaritos

apgynimo, o sykiu jausdamasi kalta: juk argi ponas Marselis nesakė, kad tiek Mergelė, tiek ir visi šventieji esą bejėgiai, tad neverta jų šauktis. Bet dabar jo žodžiuose Izabelė nerado trokštamų tvirtybės. Tiktai senosios maldos teikia jai paguodą.

– Galva per didelė, – galų gale ištarė motina. – Reikės pjauti.

– *Non, Maman*, – sykiu atsiduso Izabelė su Mari. Mari akys buvo plačiai išplėstos ir atrodė paklaikusios iš siaubo. Apimta nevilties ji vėl pradėjo stumti, garsiai raudodama ir sunkiai gaudydama orą. Izabelė išgirdo plystant mėsa; Mari šaižiai sukliko ir susmuko be gyvybės žymių. Podraug su plūstelėjusia kraujo upe išlindo ir kūdikio galvutė – pajudusi ir deformuota; o kai *Maman* ištraukė vaikelį lauk, jis jau buvo nebegyvas: uždusintas apie kaklą kietai apsvijusios virkštelės. Tai buvo mergaitė.

Vyrai grįžo išvydę ugnį – deginami kruvini šiaudai juodu dūmų stulpu šovė į rytmečio dangų.

Mirusią gimdyvę su kūdikiu palaidojo saulėkaitoje palei namus – ten, kur Mari šiltu oru taip mėgdavo pasėdėti. O viršum jos širdies pasodino kiparisą.

Mari kraujas paliko ant grindų vos įžiūrimą dėmę – ji neišnyko, kad ir kiek šluojama ar šveičiama.

Antrąjį kiparisą pasodino kitą vasarą.

Buvo jau prietema – vilko valanda, kai moterims nederėjo vaikščioti vienoms. Izabelė su *Maman* grįžo priėmusios gimdymą Felžerolyje. Gimdymas baigėsi sėkmingai, motina su kūdikiu abu buvo sveiki ir gyvi, šitaip nutraukę ilgą mirčių grandinę, prasidėjusią nuo Mari ir jos mažylės. Todėl tą vakarą jos užsibuvo ilgiau, globstomos motinų su vaikeliu ir klausydamosi susirinkusių moteriškių giesmių bei šnekų.

Kai *Maman* pagaliau, numojusi ranka į visus persergėjimus ir atsisakiusi kvietimo pasilikti nakvynės, susiruošė namo, saulė jau buvo nusileidusi už Mon Lozero.

Vilkas drybsojo skersai tako – tarsi tik jų ir laukė. Juodvi sustojo, nuleido ant žemės nešulius ir persižegnojo. Vilkas nesijudino. Kurį laiką moterys jį stebėjo, paskui *Maman* pakėlė nuo žemės savo maišą ir žengė žvėries link. Vilkas pakilo; net ir prietemoje Izabelė matė, koks jis perkaręs, nusususiu pilku kailiu. Žvėries akys degė keista geltona liepsna, tarsi anapus vyzdžių kas būtų įžiebęs po žvakę. Jis bėgo keistai svirduliuodamas į šonus. Ir tik kai vilkas jau atsidūrė taip arti, kad *Maman* ištiesusi ranką būtų galėjusi paliesti sulipusį jo kailį, Izabelė pastebėjo iš žvėries nasrų drimbančias putas ir viską suprato. Kas gi nebuvo matęs pasiutusių gyvulių? Kaimelyje tolydžio šlaistydavosi koks valkataujančias šuo apsiputojusiu snukiu, keistai padėrusiomis akimis ir dusliai skalydavo. Tokie padarai nekentė vandens, todėl geriausia priemonė nuo jų apsiginti, neskaitant kirvio, buvo sklidinas kibiras su vandeniu. Tačiau tą akimirką *Maman* ir Izabelė su savimi teturėjo tiktai gydomųjų žolelių, drobės ir peilį.

Vilkas šoko, ir *Maman* gindamasi instinktyviai kilstelėjo ranką. Šitaip ji išplėšė iš likimo dar dvidešimtį gyvenimo dienų, nors paskui ir aimanavo, kad verčiau jau būtų leidusi jam iškart perkąsti gerklę – mirtis būtų buvusi lengva ir greita. Kai žvėris atšlijo, mamos ranka pasruvo krauju. Vilkas akimirką dėbtelėjo į Izabelę, o paskui be garso dingo tamsoje.

Kol grįžus *Maman* pasakojo vyrui ir sūnams apie vilką su geltona liepsna degančiomis akimis, Izabelė trikertės žvagiinės nuoviru praplovė jai žaizdą ir apdėjo ją voratinkliais, o tada aprišo ranką minkštu vilnoniu audeklu. Motina nieku

gyvu nesutiko gulėti ramiai, užsispyrė pati nuskinti slyvas ir atkakliai triūsė darže, tarsi nė nebūtų regėjusi vilko akyse degusio nuosprendžio. Jau kitą dieną jos dilbis sutino taip, kad pasidarė tokio pat storumo kaip žastas, o plotas aplinkui įkštą vietą pajuodo. Izabelė iškepė kiaušinienės, pagardino ją šalaviju, rozmariniais ir be garso sukalbėjo maldele, prieš paduodama valgį motinai. Atnešusi jai valgyti, Izabelė graudžiai pravirko. Paėmusi iš jos rankų dubenį, motina pradėjo ramiai valgyti, nenuleisdama akių nuo dukters ir jausdama kiaušinienėje mirties skonį, kol kąsnis po kąsnio viską sukirto.

Po penkiolikos dienų, geriant vandenį, gerklę jai užspaudė traukuliai, ir vanduo kliūstelėjo atgal, ant krūtinės. Nužvelgusi tamsią drėgną dėmę, besiplečiančią ant suknelės, motina prisėdo ant suoliuko palei namų duris ir kurį laiką šildėsi vėlyvos vasaros saulės spinduliuose.

Karštinė užgriuvo staiga ir buvo tokia nuožmi, jog Izabelė ėmė melstis, kad lygiai tokia pat staigi mirtis kuo greičiau išvaduotų motiną nuo kančių. Tačiau *Maman* nepasidavė dar ketvertą dienų: pilama prakaito, ji blaškėsi, šaukė ir klejojo. Paskutinę dieną klebonas iš Le Ponto de Montverto atvyko suteikti paskutinio patepimo mirštančiajai, tačiau Izabelė šluota užtvėrė jam duris ir tol spjaudė jo pusėn, kol šventikas neapsikentęs patraukė atgal. Tik pasirodžius ponui Marseliui ji nuleido šluotą ir pasitraukė nuo durų, leisdama šiam įeiti.

Po keturių dienų dvyniai grįžo nešini dar vienu kiparisu.

Priešais bažnyčią susibūrusi minia nebuvo pratusi nugalėti, ir žmonės nelabai žinojo, ką daryti toliau. Prieš trejetą dienų klebonas pagaliau ėmė ir kažkur paslaptinai pradingo. Dar jau niekas neabejojo, kad šventikas pabėgo: medkirtys